

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä syyskuuta 2009 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 106/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- projektipäällikkö Mika Lehtonen, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Jussi Laanikari, maa- ja metsätalousministeriö
- erätarkastaja Aimo Tervämäki ja erätarkastaja Jaakko Saaristo, Metsähallitus
- apulaistoiminnanjohtaja Sauli Härkönen, Metsästäjien Keskusjärjestö
- toiminnanjohtaja Panu Hiidenmies, Suomen Metsästäjäliitto ry
- ylijohtaja Eero Helle, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
- apulaispoliisipäällikkö Urpo Kössö, Kainuun poliisilaitos.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri
- perhepalvelupäällikkö Terttu Huttu-Juntunen, Kainuun maakunta -kuntayhtymä
- NRA Kiväärijärjestö ry
- Tietosuoja-valtuutetun toimisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi lain ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lisäksi ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 31 päivänä toukokuuta 2001 tehdyn kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampu-ampumarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan sillä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

Ampuma-aselain (1/1998) uudistaminen liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston 21 päivänä toukokuuta 2008 aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin 91/477/ETY muuttamisesta annetun direktiivin 2008/51/EY kansalliseen täytäntöönpanoon. Direktiivillä on pantu täytäntöön yllä mainitun pöytäkirjan yhteisöläinsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Ampuma-aselain muuttaminen johtuu myös kansallisista muutostarpeista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Valiokunta toteaa, että ampuma-aselain (1/1998) uudistaminen liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston 21 päivänä toukokuuta 2008 aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin 91/477/ETY muuttamisesta annetun direktiivin 2008/51/EY (asedirektiivin muuttamisesta annettu direktiivi) kansalliseen täytäntöönpanoon. Toisaalta esityksen perustelujen mukaan ampuma-aselain muuttamiseen on myös kansallisia muutostarpeita. Valiokunta pitääkin esityksen tärkeänä tavoitteena aseturvallisuuden lisäämistä. Esityksen tarkoituksena on poistaa ne lupamenettelyn puutteet ja epäkohdat, jotka vaarantavat yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Esityksen perusteluissa on todettu, että yksi aseturvallisuuteen vaikuttava seikka on ampuma-aseiden määrä. Perustelujen mukaan Suomi sijoittuu ampuma-aseiden lukumäärässä (yhteensä noin 1,6 miljoonaa luvallista asetta) asukasluvuun suhteutettuna maailman kärkeen Yhdysvaltojen, Jemenin ja Norjan jälkeen ennen Saksaa ja Ruotsia. Suurta asemäärää selittää osaltaan sekä Suomessa että Ruotsissa metsästysharrastuksen laajuus. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, ettei aseiden

määrä maassamme poikkea suuresti läntisistä naapurimaistamme.

Valiokunta toteaa, että Suomessa on noin 300 000 metsästäjää. Metsästäjämäärä on pysynyt viime vuosikymmenet likimain samalla tasolla. Metsästäjärekisterissä on noin 360 000 metsästäjän tiedot. Väkilukuun nähden Suomessa on metsästäjiä enemmän kuin missään muussa Euroopan maassa. Metsästyks on hyvin tärkeä, luonnonläheinen harrastus varsinkin maamme haja-asutusalueilla. Se on erittäin tärkeä harrastus erityisesti syrjäseuduilla asuville nuorille, joille ei ole useinkaan tarjolla laajasti muita harrastusmahdollisuuksia. Myös metsästysharrastuksen tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että nuoret pääsevät tämän harrastuksen pariin. Metsästyseurojen jäsenet ovat monin paikoin ikääntymässä, ja nuoria tulee saada mukaan toimintaan mm. hirvikannan vähentämiseen, muutoin hirvien aiheuttamat vahingot liikenteessä samoin kuin niiden aiheuttamat vahingot metsätaloudelle lisääntyvät entisestään. Myös liikenneonnettomuuksissa vahingoittuneiden eläinten etsintä ja lopettaminen on metsästäjien vapaaehtoistyön varassa.

Valiokunta toteaa myös, että riistakanta-arvioiden maastolaskennat ja -havainnoinnit tekee paljolti metsästäjäkunta. Tekijät, jotka mahdollisesti vaikeuttavat tai hidastavat nuorten pääsemistä metsästysharrastuksen pariin, heikentävät

myös riistantutkimuksen avustajakuntaa. Eritäin merkittävä vapaaehtoistyö tutkimuksen avustamisessa on jo heikentymässä metsästäjäkunnan ikääntymisen takia, ja on valitettavaa, mikäli samaan aikaan metsästyksen aloittaminen nuorissa ikäluokissa vähenee tai viivästyy aselakien tuomien muutosten myötä. Metsästäjien vapaaehtoisuuteen perustuva riistakantojen arviointi onkin vaikean haasteen edessä, sillä vastaavan työn tekeminen maksullisena työnä on mahdotonta.

Ampuma-aselain 43 §:n mukaan ampuma-aseen hankkimislupa voidaan antaa laissa määriteltuihin käyttötarkoituksiin. Eräänä käyttötarkoituksena laissa on mainittu metsästyslainsäädännön mukaan sallittua eläinten ampuminen. Jo haettaessa hankkimislupaa metsästyslainsäädännön mukaan sallittua eläinten ampumista varten hakijan on esitettävä harrastuksestaan luotettava selvitys. Selvitys on esitettävä metsästyskortista ja mm. metsästysmahdollisuuksista (metsästyspaikoista) / metsästysoikeuksista. Kaikista ampuma-aseiden hallussapitoluvista on helmikuun 2009 asetilaston mukaan myönnetty metsästystarkoitukseen noin 44 prosenttia, mikä käy ilmi hallituksen esityksestä. Esityksen perusteluista käy myös ilmi, että enemmistö hallussapito- ja rinnakkaisluvista on maassamme annettu metsästysperusteella sekä ampumaurheilu ja -harrastusperusteella ns. pitkille aseille (haulikko, kivääri, pienoiskivääri). Alle 20-vuotiaille käsiaseisiin myönnettyjen hallussapito- ja rinnakkaislupien määrä on hyvin vähäinen verrattuna muihin asetyyppeihin kuuluville aseille annettuihin lupamääriin.

Ns. pitkät aseet

Hallituksen esityksessä ampuma-aseen (käsiaseet pois lukien) hankkimisluvan saamisen yleiseksi alaikärajaksi esitetään 18 vuotta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tämä olisi selkeä tiukennus voimassa oleviin säännöksiin nähden, vaikka rinnakkaislupa voitaisiin edelleen myöntää 15 vuotta täyttäneelle henkilölle. Nykyisin myös hankkimislupa voidaan antaa huoltajien suostumuksella alle 18-vuotiaalle mutta 15 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka

muuten täyttää hankkimisluvan saajaa koskevat edellytykset.

Haettaessa hankkimislupaa pitkille aseille metsästyslainsäädännön mukaan sallittua eläinten ampumista varten hakijan olisi esityksen mukaan esitettävä harrastuksestaan luotettava selvitys, mitä jo nykyislainsäädäntö edellä todetun mukaisesti edellyttää. Hankkimislupa toimisi edelleen väliaikaisena hallussapitolupana aseiden hankinnan jälkeen siihen asti, kunnes hallussapitolupa on annettu. Ampuma-aselain 52 §:n 1 momentista, jota esityksessä ei esitetä muutettavaksi, käy ilmi, että sen, joka on hankkimisluvan nojalla hankkinut aseiden, on luvan voimassa ollessa haettava lupaa ampuma-aseiden hallussapitoon. Lupa on kuitenkin haettava 30 päivän kuluessa hankkimisesta.

Edellä on todettu, että vaikka esityksessä ampuma-aseen hankkimisluvan saamisen yleiseksi alaikärajaksi esitetään 18 vuotta, henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta vaan ei 18 vuotta, voisi kuitenkin edelleen saada rinnakkaisluvan huoltajien suostumuksella haulikkoon, kivääriin, pienoiskivääriin tai yhdistelmäaseeseen metsästystarkoitukseen taikka ampumaurheiluun ja -harrastukseen. Alle 18-vuotias voisi harrastaa ampumaurheilua ja -harrastusta tai metsästystä rinnakkaisluvalla, joka hänelle on myönnetty 18 vuotta täyttäneen hallussa pitämään edellä mainittuihin asetyyppeihin kuuluvaan ampumaaseeseen. Jos lähipiirissä olevalla henkilöllä ei olisi omaa hallussapitolupaa metsästyslainsäädännön mukaan sallittuun eläinten ampumiseen tai ampumaurheilu ja -harrastusperusteella, olisi huoltajalla mahdollisuus hakea hallussapitolupaa 15 vaan ei 18 vuotta täyttäneen henkilön hallussa pidettäväksi tarkoitetun ampuma-aseen säilyttämiseen ja kuljettamiseen. Alle 18-vuotiaalla olisi mahdollisuus saada rinnakkaislupa edellä mainittuihin asetyyppeihin huoltajan säilytettävänä ja kuljetettavana oleviin ampumaaseisiin. Huoltajalle myönnettyyn lupaan asetettaisiin ehto, jonka mukaan hän ei saisi ampua aseella. Huoltajan hallussapitolupa raukeaisi, kun rinnakkaisluvan haltijana oleva huollettava täyttää 19 vuotta.

Valiokunta pitää esityksessä ehdotettua rinnakkaislupamenettelyä välttämättömänä, mikäli esityksessä ehdotettu ikärajan nosto hankkimis- ja hallussapitoluvan osalta toteutetaan. Suomalaisessa metsästysperinteessä metästys aloitetaan usein hyvinkin varhaisessa iässä, esimerkiksi vanhempien, sukulaisten tai muiden aikuisten opastuksella. Jo alle 15-vuotias voi suorittaa virallisen metsästäjäntutkinnon, vaikka hänelle ei nykyisinkään voida myöntää ampuma-aseen hallussapitolupaa. Metsästys aloitetaan tyyppillisesti jo noin 15-vuotiaana. Valiokunta painottaa sitä, että lisääntyvästä lupamenettelystä ei saa aiheutua metsästyksensä aloittaville nuorille lisäkustannuksia. Siirtyminen rinnakkaisluvasta hallussapitolupaan tulee myös olla hallinnollisesti mahdollisimman joustavaa luvanhakijan kannalta.

Käsiaseet

Voimassa olevan lain mukaan hankkimis- ja hallussapitolupia loukussa tai luolassa olevan eläimen lopettamiseen on voitu myöntää myös pistoolityypisiin aseisiin ilman tarkempaa selvitystä harrastuksesta. Loukussa, luolassa tai avuttomassa tilassa olevan eläimen saa metsästysasetuksen 19 §:n mukaan lopettaa tarkoitukseen sopivalla ampuma-aseella. Tämä muun muassa ns. loukku- ja luolapyyntiä koskeva säännös on poikkeus metsästyslain (666/1993) 16 §:n 4 momentin pääsääntöön, jonka mukaan käsiaseen käyttö metsästykseseen on kielletty. Käsiasetta ei ole metsästyslainsäädännössä määritelty, mutta sen on yleensä katsottu tarkoittavan ampumaselain 6 §:n 2 momentin 4—7 kohdassa tarkoitettuja ampuma-aseita eli pistooleita, pienoispistooleita, revolvareita ja pienoisrevolvareita. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että pienpetojen (muun muassa minkki ja supikoira) loukkupyynti on välttämätön luonnonhoitomuoto, jonka harjoittamista tulee edistää. Luonnottomasti runsastuneet pienpetokannat heikentävät voimakkaasti niiden saaliseläiminä olevia kantoja (mm. vesilinnut ja metsäkanalinnut). Pienpetokannan säätelemiseksi on oleellista, että pyyntipaine on mahdollisimman kattavaa ja jatkuvaa.

Loukkupyyntiä harjoitetaan usein myös alueilla, joilla pitkien aseiden kanssa liikkumista voidaan pitää sopimattomana. Vastaavasti luolametsästyksessä ja pienpetoja pysäyttävällä koiralla metsästettäessä taikka liikenteessä loukkaantuneita eläimiä lopetettaessa (ns. SRVA-toiminta; metsästäjien tarjoama suurriistavirka-aputoiminta) pitkien aseiden käyttö on usein hankalaa ja siten pistoolityyppisten ampuma-aseiden käyttömahdollisuuden säilyttäminen tältä osin tärkeää.

Esityksessä ehdotetaan tarkennettaviksi ampuma-aseen soveltuvuutta koskevia säännöksiä siten, että metsästyslainsäädännön mukaan sallittuun eläinten ampumiseen katsottaisiin soveltuviksi 6 §:n 2 momentin 4—7 kohdassa lueteltuihin asetyyppeihin kuuluvista ampuma-aseista (käsiaseet) ainoastaan kertatulitoimiset pienoispistoolit sekä pienoisrevolverit. Esityksen perustelujen mukaan muutoksen lähtökohtana on, että pienoispistooli tai -revolveri on katsottava riittävän tehokkaaksi aseeksi loukussa tai luolassa olevan eläimen lopettamiseen. Valiokunta pitää kuitenkin sellaista käytännön tilannetta mahdollittomana, että henkilö, joka on sekä aktiivinen metsästäjä että ampumaharrastaja, voisi saada metsästystarkoituksessa hankkimisluvan pelkästään kertatulitoimiseen pienoispistooliin taikka pienoisrevolveriin, mutta ampumaurheilu- tai -harrastusperusteella myös muunlaisiin käsiaseisiin. On tärkeää, että eläinten loukkupyyntissä voidaan käyttää tarkoituksenmukaista asetta, jotta eläinten lopettamisessa voidaan välttää tarpeentonta kipua. Valiokunta katsoo, että itselataavaa pistoolia on aina voitava käyttää loukussa tai luolassa olevan eläimen lopettamiseen.

Luolametsästyksessä ja pysäyttävällä koiralla metsästettäessä äänenvaimentimen käyttö on tärkeää laukausmelun vähentämiseksi koiran toimiessa lähietäisyydellä ja myös metsästäjän oman kuulon suojaamisen kannalta. Käytännössä äänenvaimenninta ei voida käyttää revolve-reissa, mikä vähentää niiden käyttökelpoisuutta tämän tyyppisessä metsästyksessä. Viitaten myös näihin syihin valiokunta katsoo, että ainakin itselataavan pienoispistoolin käyttö kyseisessä metsästysmuodossa tulee olla mahdollista.

Esityksessä käsiaseiden saatavuutta ehdotetaan rajoitettavaksi myös siten, että käsiaseiluvan voisi saada vasta 20 vuotta täyttänyt henkilö. Esityksen perustelujen mukaan ikärajan nostamisella korostetaan vakiintuneen ampumaurheiluharrastuksen merkitystä. Vastaavasti kuin ampumaurheilun tai -harrastuksen perusteella haettaessa lupaa pistooliin, pienoispistooliin, revolveriin tai pienoisrevolveriin edellytettäisiin ampuma-asekouluttajan antamaa todistusta, edellytettäisiin louku- ja luolapyynnin osalta riistanhoitoyhdistyksen antamaa todistusta aktiivisesta harrastamisesta. Lisäksi ensimmäinen hallussapitolupa 6 §:n 2 momentin 4—7 kohdassa mainituille ampuma-aseille (käsiaseille) metsästystarkoitukseen, ampumaurheiluun ja -harrastukseen taikka näytöstä, kuvausta tai muuta vastaavaa esitystä varten esitetään myönnettäväksi enintään viiden vuoden määräajaksi. Tämän jälkeen hallussapitolupa voitaisiin myöntää toistaiseksi voimassa olevana. Esityksen mukaan luvanhaltijan tulisi kuitenkin esittää selvitys harrastuneisuudestaan viiden vuoden välein. Valiokunta katsoo, että tämän harrastuneisuuden näytöksi tulee riittää vuosittain maksettu riistanhoitomaksu.

Valiokunta toteaa, että riittävänä ja luotettavana selvityksenä ehdotetun ampuma-aselain 45 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesta harrastuksesta niin pitkien aseiden kuin käsiaseiden osalta tulee pitää metsästyslain vaatimaa suoritettua metsästäjäutukintoa. Metsästäjäutukinto on vaativa, ja sen suorittaminen edellyttää laajaa lainsäädännön tuntemusta ja vastuullisuutta ampuma-aseiden käsittelyssä sekä riistan biologian tuntemusta. Tutkinon suorittaminen on sinällään vaativaa ja osoittaa henkilöltä aitoa kiinnostusta metsästäystä ja riistanhoitoa kohtaan.

Ehdotettujen säännösten mukaan harrastusta voitaisiin pitää aktiivisena, jos eläinten ampuminen käsiaseella olisi metsästyskausittain säännönmukaisesti jatkuvaa pyyntiä, johon muu kuin laissa edellytetty käsiase ei hyvin sovellu. Eläinten ampumisella tarkoitettaisiin luolassa, loukussa tai muutoin vastaavissa olosuhteissa olevan eläimen metsästyksen liittyvää lopettamista. Esityksen perustelujen mukaan metsästäystä

harrastettaessa aktiivista olisi metsästyskausittain tapahtuva harrastaminen. Pyyntin pitäisi olla metsästyskausittain jatkuvaa, satunnainen pyynti tai jatkuva mutta määrältään vähäinen pyynti ei olisi säännöksessä tarkoitettulla tavalla jatkuvaa. Käytännössä henkilöllä tulisi olla useita loukkuja. Aktiivisuuden arviointi perustuisi pyynnin harjoittajan riistanhoitoyhdistykselle tekemään selvitykseen. Kiistattomin näyttö harrastuksen aktiivisuudesta olisi kyseisillä pyyntitavoilla saatu saaliin lukumäärä.

Valiokunta toteaa, että esityksessä esitetyillä aktiivisen harrastamisen kriteereillä on pienpetopyyntiä vähentävä vaikutus, jos hakija ei koe pienpetopyyntiään riittävän aktiiviseksi ja tämän seurauksena jättää luvan hakematta ja pienpetopyynnin aloittamatta taikka jopa lopettaa jo harjoitetun pienpetopyynnin. Valiokunta pitääkin kriteereitä liian kaavamaisina ja katsoo, että arviointimenettelyn tulee edellä todetun mukaisesti olla joustavaa. Siinä tulee muun ohella ottaa huomioon metsästäjien elämäntilanteissa tapahtuvien muutosten mahdolliset vaikutukset pyynnin harrastamiseen ja sen tuloksellisuuteen. Joka tapauksessa valiokunta korostaa selkeän ohjeistuksen tarvetta ja merkitystä, jotta soveltamiskäytännöt muodostuvat mahdollisimman yhtenäisiksi koko maassa. Tällä hetkellä riistanhoitoyhdistyksiä on lähes 300, joten arviointimenettelyn yhtenäistämiseksi on suuri tarve. Valiokunta pitää tärkeänä, että ohjeistusta valmisteltaessa ollaan yhteydessä metsästyksen intressitahoihin.

Todistusten antaminen harrastuksen aktiivisuudesta tulee mitä ilmeisimmin lisäämään etenkin jäsenmäärältään isojen riistanhoitoyhdistysten työmäärää. Valiokunta pitääkin tarpeellisena, että vähintään harkitaan, voitaisiinko riistanhoitoyhdistyksille ehdotettu tehtävä korvata kahden luotettavan henkilön antamalla todistuksella. Erityisesti viiden vuoden välein harrastuksen jatkumisen osoittamista varten annettavien todistusten osalta tulee joka tapauksessa harkita kevyempää menettelyä. Viitaten edellä todettuun valiokunta ehdottaa, että esitetyistä viiden vuoden välein toimitettavasta todistuksesta luovutaan kokonaan ja että jatkoharrastuksen osoit-

tamiseen, esimerkiksi ensimmäistä määräaikaiseksi annettua hallussapitolupaa uudistettaessa toistaiseksi voimassa olevaksi, riittäisi tarvittaessa erityisestä syystä hakijalta pyydettyä selvitys riistanhoitomaksun suorittamisesta. Valiokunta katsoo myös, että mikäli kyseiset tehtävät osoitetaan nyt riistanhoitoyhdistyksille, tulee tehtävät ottaa uudelleen tarkasteluun riistahallinnon organisaatiota kehitettäessä tulevaisuudessa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että rinnakkaislupaa ei voitaisi antaa pistooliin, pienoispistooliin, revolveriin tai pienoisrevolveriin, joiden osalta alaikäraja olisi sekä hallussapitoluvan että rinnakkaisluvan osalta 20 vuotta. Lisäksi ampumaurheilussa ja -harrastuksessa harrastuksen tulisi olla jatkunut aktiivisesti vähintään kaksi vuotta ja henkilön tulisi olla yhdistyslain (503/1989) 4 §:ssä tarkoitetun luvan saaneen yhdistyksen jäsen.

Valiokunta toteaa, että mainittu ikärajan nosto 20 vuoteen vaikeuttaisi 15–19-vuotiaiden henkilöiden käsiaseella tapahtuvaa metsästys- ja ampumaharrastusta, koska nämä henkilöt voisivat harrastaa ainoastaan ampuma-aselain 88 §:ssä tarkoitettuna valvottuna käyttönä. Kyseisen lainkohdan mukaan se, joka on 18 vuotta täyttänyt ja jolla on oikeus ampuma-aseen hallussapitoon, saa antaa ampuma-aseen välittömässä valvonnassaan käytettäväksi, jos hän kykenee tehokkaasti valvomaan ja ohjaamaan aseiden käyttäjää siten, ettei aseiden käytämisestä aiheudu vaaraa. Valiokunta pitää esityksen mukaista kahden vuoden vähimmäisajanjaksoa liian pitkänä niissä tilanteissa, joissa jo lyhyemmän ajan kuluessa pystytään osoittamaan edellä todetun mukaisesti harrastuksen aktiivisuus ja jatkuvuus. Mikäli tältä osin hyväksytään esityksen mukainen ehdotus, valiokunta pitää välttämättömänä, että säännöksissä määritellään, miten ensi kertaa käsiaseelle lupaa hakeva (erityisesti metsästäjä) voi osoittaa harrastuksensa olleen aktiivista jo ennen käsiaseen hankintaa. Myös ilma-aseella toteutettu harjoittelu tulee tuolloin ottaa huomioon harrastuksen aktiivisuutta arvioitaessa. Lisäksi suoritettu varusmiespalvelus tai naisten vapaaehtoinen asepalvelus

tulee ottaa täysimääräisesti huomioon laskettaessa kahden vuoden määräaikaan aseiden hallussapitoluvan hankkimiseksi niiden henkilöiden osalta, joiden tehtäviin on varusmiespalveluksen aikana kuulunut käsiaseiden aktiivinen käyttö.

Yleisenä huomiona valiokunta tuo myös esiin sen, että edellä todettu käsiaseilla tapahtuvan ampumaurheilun ja -harrastamisen keskittäminen seuroihin vaikeuttaa syrjäseudulla asuvien ampumaharrastajien harrastusta. Suuri osa metsästäjistä on myös aktiivisia ampumaharrastajia. Ampumakilpailuja ja ampumaharjoittelutilaisuuksia järjestävät erittäin runsaasti myös metsästysseurat ja niiden muodostamien järjestäjien piirit. Monilla maaseutualueilla ei kuitenkaan ole yhdistyslain 4 §:ssä mainittua lupaa omaavia ampuma- tai metsästysseuroja, joihin voisi liittyä. Todelliset mahdollisuudet ampumaharrastuksen harjoittamiseen esimerkiksi syrjäseuduilla tulee ottaa huomioon. Esityksen perusteluissa on todettu, että jopa pääkaupunkiseudun ampumaratatilanne on tällä hetkellä huono.

Henkilön soveltuvuuden arviointi ja viranomaisten välinen tiedonvaihto

Esityksessä ehdotetaan henkilön soveltuvuuden arvioinnin kehittämiseen ja viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon uusia menetelmiä. Ampuma-aseen hankkimislupa voitaisiin antaa vain, jos luvan hakija on antanut suostumuksensa siihen, että poliisilla on oikeus saada hakijasta lääketieteellinen arvio luvan hakijan soveltuvuuden arviointia varten. Lääkärille ja muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle ehdotetaan oikeutta tehdä perustellusta syystä salassapitosäännösten estämättä poliisille ilmoitus henkilöstä, joka saattaa olla sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta, aseiden osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. Poliisilain 35 §:ään nyt ehdotettavilla muutoksilla lisättäisiin myös poliisin mahdollisuuksia saada luvan hakijana ja luvanhaltijana olevasta henkilöstä tietoja henkilön soveltuvuuden arviointia varten. Poliisille tulisi mm. oikeus saada salassapitosäännösten estämättä henkilökohtaisen sopivuuden arviointia varten välttämättömiä tietoja asevelvolli-

sen palveluksesta ja palveluskelpoisuudesta. Valiokunta pitää hyvin tarpeellisina esityksessä ehdotettuja uusia menetelmiä henkilön soveltuvuuden arvioinnin kehittämiseksi ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon lisäämiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Pentti Oinonen /ps
vpj.	Pertti Hemmilä /kok	Klaus Pentti /kesk
jäs.	Lasse Hautala /kesk	Petri Pihlajaniemi /kok
	Hannu Hoskonen /kesk	Erkki Pulliainen /vihr
	Anne Kalmari /kesk	Arto Satonen /kok
	Johanna Karimäki /vihr	Katja Taimela /sd
	Lauri Kähkönen /sd	Pekka Vilkuna /kesk
	Esa Lahtela /sd	
	Mats Nylund /r	vjäs. Matti Kangas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Hallituksen esitys HE 106/2009 vp on huonosti valmisteltu lakiesitys, jonka valmistelussa ei ole huomioitu riittävästi muun muassa Suomen perustuslakia ja lain soveltamiseen liittyviä käytännöllisyys- ja tarkoituksenmukaisuuskysymyksiä.

Mielestäni maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa olevan yleisperustelun ensimmäisen kappaleen lopusta tulisi poistaa lauseet *"Toisaalta esityksen perustelujen mukaan ampumaseudun muuttamiseen on myös kansallisia muutostarpeita. Valiokunta pitääkin esityksen tärkeänä tavoitteena aseturvallisuuden lisäämistä. Esityksen tarkoituksena on poistaa ne lupamenettelyn puutteet ja epäkohdat, jotka vaarantavat yleistä järjestystä ja turvallisuutta."* Nämä lauseet ovat mielestäni tarpeettomia, koska nykyinen aselaki on toimiva eikä sitä tarvitse muuttaa. Käsittelyssä oleva aselakiesitys on tehty pelkästään sisäministeriön ja ministerien käsienpesuksi Jokelan ja Kauhajoen traagisten tapausten johdosta. Edellä mainittujen tapausten taustalla vaikuttaneilla mielenterveydellisillä kysymyksillä ei ole mitään tekemistä nykyisen aselain niin sanottujen "ongelmien" kanssa. Käsittelyssä oleva aselakiesitys ei puutu millään tavoin luvattomaan asekauppaan eikä luvattomien aseiden hallussapitoon, joka on merkittävästi suurempi ongelma kuin laillisten aseiden käyttö harrastustoimintaan, johon tämä lakiesitys nyt lähinnä puuttuu.

Esityksen mukaan 15—18-vuotiaille henkilöille voidaan myöntää rinnakkaislupa ampu-aurheilua ja metsästystä varten. Esityksessä huomioidaan erityisesti ne 15—18-vuotiaat, joilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta saada rinnakkaista aselupaa. Heidän kohdallaan esitetään holhoojalle annettavaa lupaa aseiden säilyttämiseksi. Pidän tätä turhan byrokraattisena mallina, yksinkertaisempaa ja tarkoituksenmukaisempaa olisi myöntää aselupa ilman rinnakkaislupamenettelyä.

Esitys rajaa kaikki käsiaseluvut määräaikaiksi. On syytä huomata, että jo Jokelan kouluampumisen aikaan määräaikainen lupa käsiaseelle oli jo tosiasiallisesti käytössä, mutta se ei ollut este Jokelan eikä Kauhajoen ampumisille. Lupien määräaikaisuus lisääkin pelkästään poliisin työtaakkaa eikä turvallisuutta.

Lakiesityksen velvoite kuulumisesta harraste-seuraan on törkeä kansalaisten yhdistysvapautta loukkaava vaatimus. Erityisesti syrjäisemmän maaseudun kuin myös pääkaupunkiseudun asukkaiden mahdollisuudet noudattaa lain vaatimuksia olisivat heikot, mikä vaikuttaisi välittömästi ase- ja metsästysharrastuneisuuteen. Pidemmän päälle tämä johtaisi käytännössä monin seuduin pienpeto- ja vahinkoeläinkantojen kasvun myötä kasvaneisiin taloudellisiin vahinkoihin kuin myös ihmishenkien menettämisiin esimerkiksi lisääntyvien hirvikolarien takia.

Myös harrastuneisuuden riittävä todentaminen on kyseenalainen vaatimus. Yhdistyksillä on lain mukaan oikeus itse valita jäsenensä. Henkilön poliittinen tai uskonnollinen tausta taikka jotkin muut syyt voivat aiheuttaa sen, että henkilöltä tosiasiallisesti evätään oikeus harrastaa laillisesti, yhdistyksen kieltäytyessä ottamasta ko. henkilöä jäsenekseen tai antamasta lausuntoa harrastuksen aktiivisuudesta jopa kiusallaan. Lisäksi ampumaseurojen toimihenkilöille delegoitava todistuksenanto henkilön harrastuneisuudesta lisää ampumaseurojen työtaakkaa ja on kaiken lisäksi perustuslain 124 §:n vastainen antaessaan viranomaisvaltaa henkilöille, joille se ei kuulu. Pidän myös ongelmallisena lakiesityksen 53 a §:ää, joka käytännössä mahdollistaa viranomaismielivallan vaatimalla ennalta määrittelemättömiä todistuksia ja selvityksiä, joita henkilön voi olla käytännössä vaikeaa tai jopa mahdotonta hankkia.

Terveystarkastuksen henkilöstölle annetaan lakiesityksen pohjalta oikeus ilmoittaa poliisille sellaisista henkilön terveydentilaan liittyvistä asioista, joilla saattaa olla merkitystä aseluvan

myöntämisen kannalta. Lakiesityksen tulisikin rajata ilmoitusoikeus vain lääkäreihin ja lääkäreitä vastaaviin ammattikuntiin. Tällä estettäisiin sellaiset väärät ilmoitukset, jotka johtuvat henkilökemioista taikka esimerkiksi riittävää ammattitaitoa vailla olevien terveydenhoitoalan henkilökuntaan kuuluvien olettamuksista.

Lakiesityksen myötä poliisille annettava oikeus suorittaa kotietsintään verrattavia tarkastuksia aseiden asianmukaisesta säilyttämisestä ilman rikosepäilyä on vakavassa ristiriidassa perustuslain takaaman yksityisyyden suojan kanssa. Lisäksi jo nykyinen aselaki määrittelee tiukasti ne vaatimukset, joita aseiden asianmukai-

seen säilyttämiseen liittyy. Näin ollen laajennettu kotietsintäoikeus on katsottava rankaksi liioitteluksi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että koska tarvittavia pykälämuutoksia ei hallituksen esitykseen saada ja siitä ei tule toimivaa kokonaisuutta, maa- ja metsätalousvaliokunnan olisi tullut esittää lausuntonaan hallintovaliokunnalle esityksen hylkäämistä kokonaisuudessaan.

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2010

Pentti Oinonen /ps